Масса а мехкашкара пролетараш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областен комитета а Шолжа-гІалан горкома а, Нохч-ГІалгІай АССР-а оргкомитета а Шолжа-гІалан къахьегамхой депутатий Совета а орган

Ера 7 Ноябрь 1957 шу
№ 37 (2152)
Мах 20 кеп.

Даькъал хилда Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизар!

Коммунистически партен кулгалца коммунизм котъяларга гІо

Дегаш гІоздаьнна, патриотически дог чІоаггІа айдаларца дезду советски адамаша Сийлахь— йоккхача Октябрьски Социалистически Революцен 40 шу дизар. Вайца цхьана из дицлургдоаца ди белгалдоаккхаш ба вай доттагІий халкъа демократен мехкий къахьегамхой, дунен дерригача мехкашкара миллионаш нах. Из кхетадеш да. Октябрьски революци дунен тІа боккха лоархІам болаш я. Октябрь котбаьнначул тІехьагІа В. И. Ленина яздора: «Доаккхал де а, воаш ираз долаш лархІа а бокъо я вай, лаьтта цІийх хьалдиза, адамаш моцалгеи акха дерзадаргеи кхаччалца дига акха аькха, капитализм эггара хьалха дунен цхьан миІанге Іойожае вайна магарах...» Империализман фронт йоха а яь Октябрьски революцес дунен историен керда зама — капитализм йохареи социализми коммунизми котъяляреи зама хьайийллар.

Вай республикан къахьегамхой цІай дездарга баьхкар Нохч-ГалгІай автономи юхаметтаоттаяра йовзаш йола коталонаш а яьха. Шоай даьй-мехка цІабаьхка 150 эзар нохчийи гІалгІай ба. 11 эзар нохчийи гІалгІайи шоай цІеношка бах. ЦІабаьхкараш къахьегама юкъе активни дакъа лоацаш ба.

Ерригача республиканна бовзаш ба слесарь Альдиев Саварбик, дояркаш южарий Гагиевы. иштта кхыбола шоаш ца кхобеш болх беш бола нохчийи гІалгІайи.

Даьхенна дика совгІат деннад Нохч-ГІалгІай совнархоза предприятеша. Ханал хьалха, 23 октябре кхоачашъяьй ийс бетта йола валови продукци хьаяра план. ДІадахача шера цу хана арахийцачул 200 миллион сом дукхагІа продукци арахийцай, дикка лакхъеннай балха овсарле, хІамаех дІабода мах лохбарах кходаьд 40 млн. совгІ сом.

Йоккхий коталонаш яьхай республикан юрта боахаман къахьегамхоша. 25-ча Октябре 110 процент кхоачашийр ялат дІадалара а дохкара а план.

Ханал хьалха гурахьа дув ялаташ дІадийна яьлар Наурски района колхозаш, Нестеровски МТС-а зона колхозаш, Лермонтовски совхоз.

Хьайбаш леладеча болхлоша дуккха а продукташ еннай паччахьалкхенна.

Укх дог гІоздаьннача деношка вай мехка къахьегамхоша шоай ерригa уйлаши дегаши советски адамий коталонаш Іалашъяьча Коммунистически партеца я.

Коммунисташ социалистически Даьхе чІоагІъяра къовсам лоаттабара юхабаргбоацаш хиларца бовзаш ба вай халкъанна. Цар шоашта тІехьа адамаш а доахаш шоаш хьахьокх коммунистически общество хьал мишта е еза, халкъацара бувзам чІоагІбу.

Къахьегамхой хьашташ кхоачашдарна къовсам лоаттабарца Коммунистически партес доазув доацаш шийх къахьегамхой безам болийт.

Коммунистически партен кулгалца советски адамаша хьалийр низ бола социалистически индустри, дунен тІа эггара боаккхагІа бола механизированни юрта боахам.

Партен къахьегамхошцара бувзама чІоагІало тохкаш ха яр сийлахь — боккха Даьхен тІом хинна ха. Партен кулгалца советски адамашеи тІема низашеи шоай Даьхен сий лорадир. Машаре дахача шерашка кхы а лакхъелар вай партен авторитет. ССКП ХХ-ча съезда соцамаша советски наьха дог ураоттадир. Дог гІоздаьннача укх деношка яьха коталонаш коммунизм хьалъярна доккха дакъа лоацаш я.

Партес керда декхар тІадиллад хІанз—сага сих продукци арахецара гІулакха хьалха латтача капиталистически мехкашта тІехьакхувлга. Вай партес тІадилла лоархІамера цхьакха декхар — сага сих дулх, шура, даьтта арахецара гІулакха гарггарча шерашка США-на тІехьакхувлга да.

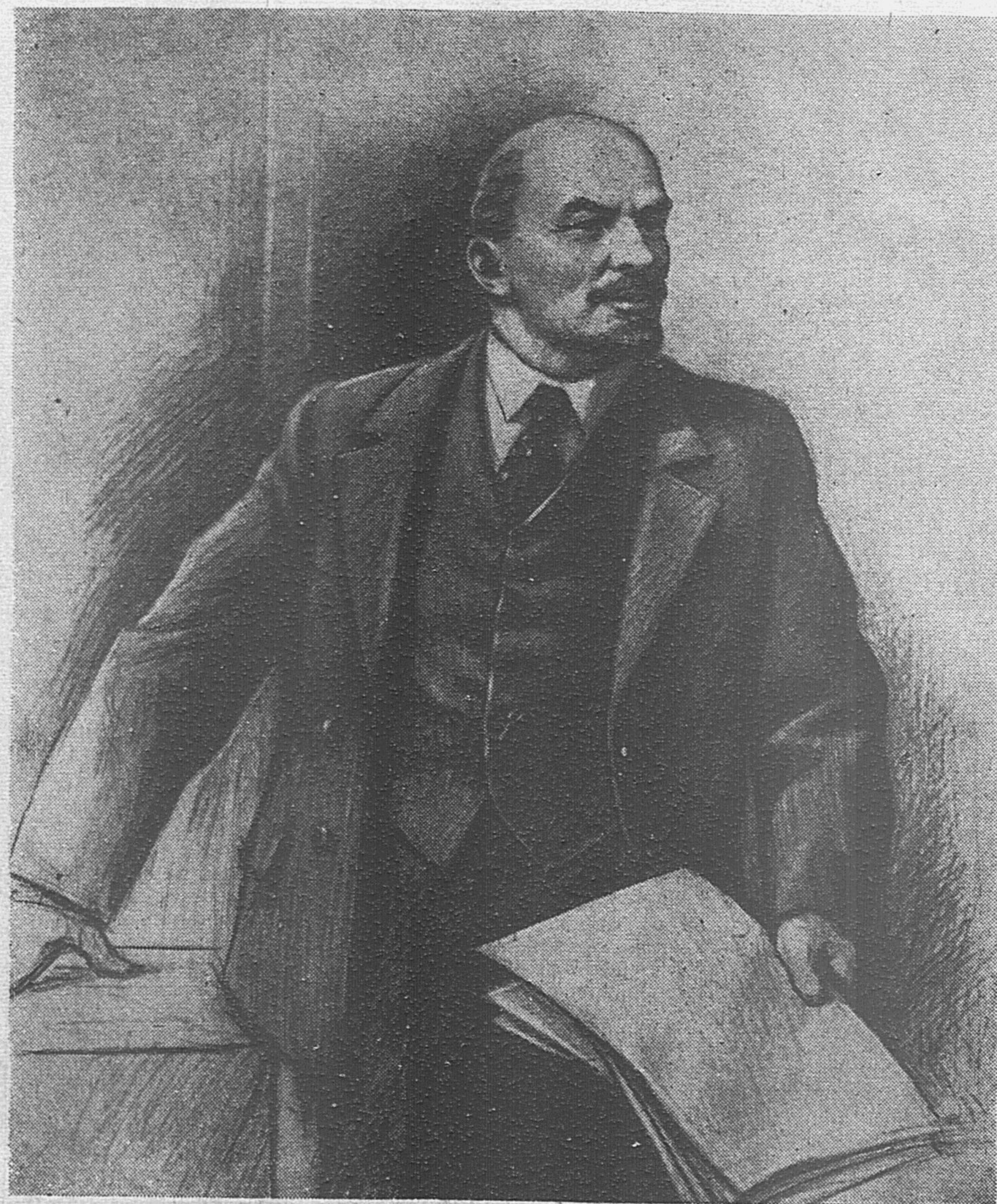
Техника дІахо а тоаяра тІехьа хьалха латташ йола керда техника а технологи а юкъе йоалаяра тІехьа, дикагІа йола машинаши механизмаши хьаяра тІехьа, кхашкара ялаташ хьувкъийтара тІехьа, хьабай продукци дегІайолаяра тІехьа къовсам лоаттабелга—из да советски сага гарггара, сицара гІулакх. Іалаьмате йоккхий хитІара электростанцеш, заводаш, фабрикаш хьалъеш латтарах, мехкдаьтта доалла керда моттигаш лахарах, баьши эрий дада лаьтташи аха доладарах, гал ца доалаш дегІадоагІаш латтача производительни низех хов советски адамашта Коммунистически партен политикан хьинар, адамий хьал торо тоаярна цо хадданза йоакхо елга. Цудухьа цІаккха а бовц вай мехкашкарча къахьегамхой Коммунистически партех бола тешам, цудухьа дега чура раьза хиле кхоачашду цар цо тІадехка декхараш. Кхы а чІоагІагІа догденна караийцад цар партес хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара гІулакх.

Советски адамаш теш, партен ленински барт-цхьоагІо хилар а, къахьегамхой хьал-торо тоаяра тІехь цо беш бола болх бизза чакхбаккхарна лоархІамегІа дола гІулакх хиларах. Адамаша чІоагІъю из барт-цхьоагІо — социалистически обществан низ хиларах бола тешам, коммунизм оттаерг хиларах бола тешам. Шоай Коммунистически партена гонахьа айхха кхотабенна бола советски нах толамашта тІехьа толамаш доахаш дог тийшша болхаш латт.

Советски Союзан къахьегамхой! Коммунистически партен барт-цхьоагІо — социалистически строян низаш духдувла хьаст а коммунизм оттаеча керда толамаш дахара бола тешам а ба!

Даькъала хийла партени адамийи йохаргъйоаца цхьоагІо!

Коммунистически партен кулгалца— коммунизм котъяларга гІо!

В. И. ЛЕНИН

ЯНДАРЕРЧА ОТДЕЛЕНЕС ШИЙ ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАЬД

Назрановски совхоза Яндарерча отделенен коллектив доккхача толамашца енай сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революцен шовзткъа шу дизарга.

Совхоз вІашагІъеллача хана денз шоашта хьалхишка доккхий декхараш а оттадаь, цул совг Іаьли — Юртарча отделенеца социалистически яхь а лаьца, доккхача хьинарца къахьийгад Яндрерча отделенен коллективо.

ХьажкІаштеи гидуаргаштеи оасар районе эггар хьалха даьдаккхарагІ совхозо котбаьннарашта тела цІе байракх ялар Яндрерча отделенена.

Хьийкъа ялаташ, кхыйола культураш кхеяьй коллективо. Юкъерча боарамагІ лаьрхІача хІара гектара тІара кІа — 14 центнер, гидуаргаш 11 центнер, хьажкІаш 11 центнер, яьккхай отделенес.

ХІанзехьа а дІадийна даьннад гурахь дув кІа, планах 1050 гектар е езача, 1400 гектар а ювш.

ЛарттІа кийчо яьй отделене хьайбаш Іангара дахара. Планах 200 тонн кийчъе езача, 3500 тонн силос кийчъяьй, цул совх йол а Іалашъяьй. Паччахьалкхен кІаи, хьажкІаши гидуаргаш дІадалара план районе эггара хьалха кхоачашъяьй отделене. Дика белхаш дарца гІорбаьнна ба тракторни бригада бригадир Галаев Іабдурахьман, трактористаш нн. Хамхоев Габо, Часыгов Паша, Шляхов, комбайнер Хамхоев Ювсапи, (130—150% балха нормаш кхоачашъяй цар), болхлой нн. Копикова Марем, Султыгова Либи, Мальсагова Заловбан, Часыгова Банати, Хаутиева, Мержоева С., Гайсанова С. Белхаш ларттІа чакхдахарагІ а, социалистически тІалоацамаш кхоачашдарагІ а совхозий болхлой профсоюза обкомо совгІата «Родина 52» яха радиоприемник еннай отделененна.

1-ча октябра денз хьа Іаьли-Юртарча отделенена хьажкІаш чуэца новкъостал де хІара денна 70—100 саг ух Яндрерча отделенера.

Цу белха хьалхале лелаеш а из вІаштІехьа боккхаш а ба юрта совета председатель н. Мержоев Махьмад, агроном Дзейтов Исраил.

Яндрерча отделенен коллективо дош лу дІахо йодача хана шоашта мамогга совхоза боахам лакхбе а, шоашкара цІе байракх сийленца лелае а, КПСС ХХ-ча съездо оттадаь декхараш доккхача толамашца кхоачашъде а.

АЛБОГАЧИЕВ ХАМАТХАН,
Назрановски совхоза Яндрерча отделени управляющи.

Москва

Москва, Москва! ЦІе майдане!
Даим детлу Россен дог!
Хьога хьежаш ма-д ер дуне,
Хьоца баккха гІерташ ког.

Наьха уйлаш, боккха тешам,
Маьлхо буц мо, Іа тІаувз,
Къамий вошал, мерза безам
Іа, кІаьд ца луш, вІашкаувз.

Хьога ухаш ма гу тахан
Селхан бІагІар хьийжараш,
Дунен хьакъал хьогар лаха
Тоам ца хеташ баьгІараш.

Дукха дайна лакха карт.
ЦІе майдане. Бийса. Сатем.
Укхаз сона шаьра ма хоз
Мехка дего яха гарт.

Ленин... Ленин веннав йоахар,
ХІанз из алхха тхьайса Іа.
Москвас, мехко тахан доахар
Да шоа баьччо доаха са.

Из мавзолей бІаргаяйча
Дагаухар валар дац,
Вахар яхар фуд хьо хайча,
Ленин веннав Іа аргдац.

Москва, хьо я дега курал,
Москва-дунен сердал я,
Укх дуненга ираз кхувдор,
Москва, Москва, из хьо я.

Москва, Москва! ЦІе майдане!
Даим детлу дахьен дог!
Хьога хьежаш ма-д ер дуне,
Хьоца баккха гІерташ ког.

Х. ОСМИЕВ

СССР ТІемах лораяра Министра ПРИКАЗ

1957 ш. 7 ноябра № 202 *гор. Москва*

Новкъостий салтийи матросаши, сержанташи, старшинаши!

Новкъостий эпсараш, генаралаш, адмиралаш!

Тахан советски халкъои цун ТІема низашеи чІоггІа дездеш да Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизара дерригача адамий цІай.

Из лоархІаме дола шу дизара вай мохк накъа бода коммунизм хьалъяра ленински план кхоачашъярна тІехдика толамаш дахарца. Коммунистически партес кулгал а деш советски халкъо вай Даьхех дунен юкъерча низ болча мехкех цхьа мохк, чІоагІа дегІаена промышленности боккха юрта боахами бола мохк баьб. Из дарах доккхий толамаш даьхад халкъа вахара а культуран а хьал айдара. Советски Союз йода Іилмеи техникеи сихха хьалха далара наькъ тІа.

ХІама хьадеш къахьегаш йоаллача Советски Союзо ца хаддаш чакхйоах машар безача халкъаша чІоаггІа хьаллоацаш йола машара политика. ХІаьта а советски халкъ лоархІам цабича далац реакционни империалистически гІозараша «с позиции силы» яха политика чакхйоахаш дунен мехкашта юкъера гІулакхаш толхадеш хилара.

Октябрьски революцес даьха доккхий толамаш лорадаш вола тешаме хаьхо ва Советски ТІема Низаш. Коммунистически партеси Советски правительствоси вай паччахьалкхе тІемах лораярна массаза а йоакхо еш хиларагІ эггара кердагІча герзашцеи техникацеи кийчдаь а, Советски паччахьалкхе лораяро дІадехача тайпара лакха латташ а да.

Советски ТІема Низий лични состава декхар керда тІема техника а герз а Іомадар, тІема дисциплинеи цхьоагІои чІоагІдар, кІаьд ца луш частейи кемайи тІема кийчо лакхъяр да.

Моаршал да салташкеи, матросашкеи, сержанташкеи, старшинашкеи, эпсарашкеи, инаралашкеи, адмиралашкеи Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен шовзткъа шу дизарца. Дерригача адамий цІай дездеш.

ПРИКАЗ ЛУ:

Тахан, 7-ча ноябра, салют ле вай Даьхен столице — Москве, союзни республикай столицашка, турпала городашка: Ленинграде, Сталинграде, Севастополе, Одессе, иштта Львове, Калининграде, Мурманске, Хабаровске, Владивостоке, Петропавловске-Камчатке — артеллерийски шовзткъа залпаца.

Даькъал хилда Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен шовзткъа шу дизар!

Моаршал хилда Советски турпала Халкъаи сий долча цун ТІема Низаштеи!

Моаршал хилда вай мехка социализми коммунизми хьалъяра дог ураувттадеш, из вІашагІдоллаш а йолча Коммунистически партен — Октябрьски революцен баьчча!

СССР тІемах лораяра Министр
Советски Союза маршал
Р. МАЛИНОВСКИЙ.

9 бетта 1318900 сом пайда беннаб

Доккхийча толамашца дезду Сийлахь-йоккхача Октябрьски революлцен 40 шу дуза ди Шолжа-гІали тІарча вагонникаша. Вагонни участко 10 беттара план 22-ча октябре кхоачашъяьй.

Укх шерарча хьалхарча 9 бетта балха овсарал 29 процент совъяьккхай, хІаьта ремонта балхашка бода мах 14 процент чухнахьа баьккхаб.

Цу гІулакхаша торо хилийтай ремонта балхашка бода мах дІабахийта лаьрхІачул 1 миллиони 312 эзари 900 сом чухнахьа баккха.

Республикан промышленносто тІехкхоачашъяьй 10 бетта план

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизарга кердача къахьегама толамашца йода Нохч-ГІалгІай АССР.

Республикан а Совнархоза а промышленносто 10 бетта 1957-ча шера йола хІамаш хьаяра план 103 процент кхоачашъяьй. 1956-ча шера цу ханна хийцаьчул 12 процент дукхагІа арахийцай промышленни продукци.

Дуккха тІехкхоачашъяьй шоай планаш мехкдаьтта доаккхача, мехкдаьттах тайп-тайпара даьтташ доахача, химически промышленноста.

Продукци хьаярга дІабода мах планаца лаьрхІачул чухнахьа баккхарца 48,3 миллион сом пайда беннаб.

СССР-а столица — Москва. ЦІе майдане.

АКХАР ЦIЕРАШ ЦIАККХА А ЙИЦЛУРГЪЯЦ ВАЙНА

ДЬЯКОВ А. З.

ГИКАЛО Н. Ф.

КИРОВ С. М.

ОРДЖОНИКИДЗЕ Г. К.

БУТЫРИН Я. П.

БУАЧИДЗЕ Н.

ГIалгIай эггара хьалхара революционер

ГIалгIай къамах эггара хьалхара революционни болх болабаьб нов. Албогачиев ТIоха Ювсапа.

Ю. Т. Албогачиев ваьв 1887 шера Нохч-ГIалгIай АССР-а Наьсарен района Эккаж-къонгий юрта. Даи нанеи ахархой хиннаб цун.

Ювсапа да, шийх тийша вола 12 дезалхо кхаббал баьча балхах хьадоагIаш хIама а ца хинна, болх бе ГуржегIа вахав 1899 шера. Цунца вахав Ювсап а. Цига вахаш цхьа шу даьнначул тIехьагIа да цIавенав, Ювсап Картвелишвили яха гурже волча балха Тбилисе висав.

Кхетам болаш а хIама дегIерташ а яр хилар белгалдаьлча фусамдас, юххьерча школе деша дIавеннав Ювсап. 1904 шера цига дийша а ваьнна, Тифлисерча ремесленни училище деша вахав из.

1906 шера ремесленни училище хиннача СДРП кружока юкъе вахав из, 1907-8 шерашка дешархой подпольни совета юкъе а хержав.

Аьхки, дешарагI мукъа йолча ханара каникулаш цIа а вайя гIалгIашта юкъе пропагандан болх беш дIахьош хиннай цо.

АЛБОГАЧИЕВ ЮВСАП

Токарни слесарнии балха подмастерье а хулаш 1908 шера ремесленни училищера дийша ваьннав из.

Цул тIехьагIа шоай юртарча наха юкъе политически болх баьб цо.

1912 шера Керчь яхача городе, рельсо-прокатни заводе токарал балха вахав Ювсап. Цу хана болхлошта йийтта топаш бахьан долаш, паччахьалкхен думан фракце член (член фракции государственной думы), нов. Бадаев кертте а волаш болхлоша яьча забастовкана юкъе дикка дакъа лаьцар цо. Полиценна бе ца вахар духьа цигара ведда из, Шолжа-гIали тIа а вена, 1913 шера «Англо-Русское общество» яхача мехкдаьттан промыслаш тIа балха вахар. Нов. Бутенкоцеи тIехьагIа, (1930 шера ЦКК член хиннача) нов. Войковцеи болхлошта юкъе пропагандистски болх бир цо цига. Шоашта тешаме ца хетача наьха лар яха паччахьа Iаьдал даьлча, ший лар йоае цигара ведда Баку а ваха, 1914 шера Сабунче, болат лоаладеча заводе балха вахар Ювсап. Цига, Балахонски большевикий комитето парте дIа а ийца, ший балхал совгI, взносаш а гулъеш партийни деккхар а леладеш, уж къайлагIа нов. Шаумянага дIа а телаш болх баьб цо.

1917 шера 15 сентябре Ювсап гIалгIай мехка, ший наха юкъе большевистски болх бе лаьрхIа цIавеча, цига доалдеш яр Керенске временни правительствос оттаяь Горски правительство. Цу хана Буро тIа болхлойи солдатскии депутатий советашка болх беш хиннача н.н. Элердов Ехубианицеи, Палвандашвилицеи кхычарцеи дIа а кхийтта гIалгIашта юкъе советски Iаьдала болх болабир цо.

Нохчаштеи ГIалгIаштеи юкъе шоай къамах коммунисташ бацар цу хана, хIаьта а, дукхагIа кхетаме а революцен уйла йолаш а бараш партена юкъе боалабир Ювсапа.

Пролетариати лоаман къамий къахьегамхойи вIашагIкхетарна духьалара, йоккхагIа йола контрреволюционни духьале яр белоказакаши, лоаман къамашта юкъера бIаьхий нахи. Царцарча къовсама Пятигорске вIашагIъеллар нов. Буачидзе председатель а волаш, н.н. Кирови Фигатнери членаш а болаш социалистически съезд. ТIехьагIа, Пятигорскера Буро тIа хьалъера из дIахо а болх бе. Цун болх дIа ца бахийтара духьа контрреволюционераша хIирийи гIалгIайи вIашка кхеххкар.

Н.н. Буачидзеси Кировси еннача заданех, ший дегIа боккха кхерам а болаш, царна юкъе машар оттабеш а, из хьан кулгий гIулакх да нахага дIахойташ а болх бир нов. Албогачиевс.

Цу шерашка нов. Албагачиев Ювсапа лелабаьча тIемахи балхахи, Правда яхача, № 296 (4430) йолча газета тIа 1929 шера, 16-ча декабре яздаь да:

«1917 шера хиннача гIалгIай къаман съезде а большевикийга даькккар Албогачиев Ювсапа; цох тарра, граждански тIом болча хана эггара активни дола дакъа цу тIем тIа а леладир цо, эггара кхерамегIи бехктокхамегIи йолча моттигашкеи, дуккхазза а ше дийна висара тешам боацача моттигашкеи нийслуш а хилар из».

Революционни тIема совета члени чрезвычайни комиссари вола Серго Орджоникидзе кертте эттачул тIехьагIа, Бичерахов яха белобандит хьалха а волаш, 1918 шера юха а гIайттар белоказакаш. Цу хана Буро тIа, улицашта юкъе тIемахоща цхьан мугIарагI тIом беш а хилар, цул тIехьагIа къаьстта тIадилла деккхар а долаш ваха, съезде бахка делегаташ тулбеш гIалгIайи черсии мехка а хилар нов. Албогачиев.

1919 шера, Шкуро яха инарал кертте а волаш Деникина бIеха эскар Бурони гIалгIайи доазонашка кхаьчача хана гIалгIай тIемахоштеи, нов. Орджоникидзе приказах н. Калмыковс шийга хьабенначча черсий тIемахой — 200 говра баьренеи кертте а волаш тIом а бир Ювсапа.

ВорхI ден юхадийттар вайбараша, тIема кхоачамаца кийчденнеи, тIема говзал ховш бола начальникаш кертте латташи дола белогвардейки эскараш.

ТIехьагIа, нов. Орджоникидзе гIалгIай мехкара ара а ваьнна Москве ваха вийзар. Из накъаваккхар кхерам болаш а бехктцокхаме а гIулакх дар. Моттигаш дика йовзаш а тешаме новкъост а волча Албогачиев Ювсапа дир из гIулакх. Хевсурете гIолла, Кавказски лоамех дехьа ца баьлча, маьршагIа никъ кхы бацар. Хевсураш бар, шоай мозгIара кулгалца акхар 9 новкъост а вийна тIехьашка баьнна нах. Гуржий мотт ховш Ювсап а хиларагIа зе доацаш тIехбаьлар уж цига гIолла.

1919 шера эггара халагIа йолча моттигашка гIолла (никъ болча белогвардейски посташ латтар) кхозза Кавказски лоамех дехьеи-сехьеи ваьлар Ювсап, Тбилисерча подпольни Краевой комитетаца бувзам хьаллоаттабеш. ГIалгIай Революционни Комитета член вар из цу хана.

1920 шу долалуча ханна деникинцаш боха а баь вайбараш котбаьннaчул тIехьагIа, ГIалгIай Революционни Комитета председатель хержав из. Цу хана денз партийни а советски а органашка доккхийча балхаш тIа — ГIалгIай Исполкома председатель волаш а, Особоуполномоченни ЦИК Горски республике волаш а, ГIалгIай парткома Секретарь волаш а, Горски республике ВКП(б) КК член волаш а, иштта кхыча а керттерча балхаш тIа хиннав нов. Албогачиев Ювсап.

Албогачиев Ювсап веннав 1954 шера 23 июле Фрунзе яхача городе. Цу шера 27 июле арадаьннача «Советская Киргизия» яхача газета тIа яздаь да:

«ДIаьхденна хиннача халача лазарах 1954 шера, 23 июле веннав 1915-ча шера денз ССКП член вола Албогачиев ТIоха Ювсап.

Кхувш воагIаш денз революционни болх лелабаьб цо. Шолжа-гIали тIеи Бакуи нефтяникашта юкъе пропагандистски болх беш а, граждански тIом болча хана Кавказе Советски Iаьдал оттадеш лаьттача къовсамах активни дакъа леладеш а хиннав из. Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хиннaчул тIехьагIа партийни а советски а лакхера балхаш леладаьд нов. Албогачиевс.

Iожало дIаваьккхав вай мугIараштa юкъера Коммунистически партени советски халкъани тешаме воI. Из цIаккха а виц ца луш вахаргва вай дегашка».

З. ДАУРБЕКОВ.

АХРИЕВ ГIАПУР

Асланбек Шерипов

1917-ча шерара Октябрь бутт бена кхаьчар. Сийлахь-воккха Владимир Ильич Ленин кертте а латташ йолча Коммунистически партен кулгалца къахьегамхоша дIадаьккхар паччахьа Iаьдал, дIаоттадир керда, болхлой, ахархой Iаьдал — Советски Iаьдал. Цхьабакъда, тIом йисте баьнна бацар. Чухьара деррига контрреволюционни низаш вIашка а увзаш, доазол дехьарча паччахьалкхенаша гIо а деш, фуннагIа даь а, къаьнара, капиталистически харцпорядкаш лорае гIертар эрсий буржуази. Ленина партес кхайкадарах, самодержавени ший къамани буржуазен шолха Iазап токхаш хинна дола, нохчий, гIалгIай зIамга халкъ а гIеттар революцена новкъостал деаьнна. Цу бирсача къовсаме нохчий къеча наьха тхьамада а хинна дIаэттар ткъо шу даьнна вола зIамга саг — Шерипов Асланбек.

1918-гIа шу долалуш нохчий къахьегамхоша тиркаца дахача халкъий съезде вахийта ший викал хержар Асланбек. Цу съезде эггира хьалха вайзар Асланбека Къилбаседан Кавказерча революционни низий кулгалхо вола Сергей Миронович Киров. Асланбекана Кировга гIолла дайзар Коммунистически партес, цун баьччас Ленина къахьегамхой революценца коталонга бугаргбола наькъаш. Тиркацарча халкъашта юкъе (нохчаштеи гIалгIаштеи юкъе а) советски Iаьдал дIакхайкадаь йола из съезд йистеяьннaчул тIехьагIа, Шериповс ший берригa низ а, ший деррига хьаькъал а тIадахийтар нохчий мехка советски Iаьдал оттадарна а из чIоагIдарна а.

Тирка Халкъа Совете цкъа ше къамаьл деш берригача нохчий къахьегамхой цIерах Асланбека аьлар: «Сийлахь-йоккха эрсий революци ялар бахьан долаш, тхона йоккха паргIато яьннай, паргIато яккха гIерташ тха дьша а тха даь — даьша а бIаьшерашка лира къовсам лоаттабаьб. «ХIанз, тхоай вахар тхоашта ма дезза дIаоттаде тхона тешам бенна йола из паргIато оаха цIаккха а дIалургъяц».

1918-ча шера гурахь Шолжа-гIалийна тIа — Тирка пролетарски дог — моттигана тIа боккха кхерам тIаэттар. ДIаболабелар «БIаь дийнахь лаьтта тIом» аьнна исторена юкъе баха бола тIом. Цу тIемтIа Шолжа-гIалий тIарча революционни болча болхлошта кулгал деш вар Шерипова революцена тIагIолла хинна доттагIа Николай Федорович Гикало. Болхлойчул дукхагIа тIема низаш долча деникински эскарашта духьал хала тIом беш болча болхлошта гIо — новкъостал де дезар. Из доккха гIулакх шийна тIалаьца вола Асланбек, цу хана ГIойтIарча Совете нохчий цIеча партизаний отрядаш вIашагIтохаш вар. Асланбек керте а волаш йолча нохчий партизаний отрядаша новкъостал дар бахьан долаш, Шолжа-гIали тIарча болхлой дикка аьттув баьлар цу тIем тIа котбовла.

«Большевика никъ» яхача, хиннар дагалоацаш ше яздаьча книжка тIа цу ханах лаьца Зинаида Гавриловна Орджоникидзес язду:

«Шолжа-гIали тIа тIом бола кхо бут ха яр... Цкъа цхьан дийнахь командиращца цхьана тIема позицешка хьажа вахар Серго. Гаьна йоацаш топаш яьннаяр: гIалагIазкхий чухьилхабар.

Цига гIоргда вай,— аьлар Сергос шийца болча новкъосташка.

Цигахьа дIаболабелар уж, цу хана цхьаннахьа шоашта тIехьашкахь говрий когий таташ хезар царна, деттаьш мехьарч а дар.

Мала ва из?— аьнна, хаьттар Сергос, города юккъе гIолла хехка боагIараштa хьалха ваьнна воагIачунга лаьрхIа хьежа а хьежаш.

Хаьхошта гIо де боагIа Шерипова дошлой ба.

ШЕРИПОВ АСЛАНБЕК

Нувра тIа а теIаш, отрядана хьалха а ваьнна, говр хехка водар куст дола дошло. Сергойна вайзар из: из вар Шерипов Аасланбек, нохчий къеча наьха тхьамада, Тирка халккъан 4-ча съезде вайзача хана денз, из дика вовзаш вар Серго.

Из фуд цо леладер, из-м нийса пулемета тIагIерташ ва. Соцаве из!— аьлар Сергос.

Кхыча улицагI баьнна, бIаргашта гучура къайла мабаьллангехь, дошлоша, мехьарч а шокарч а деттаьш, моастагIчунна тIехьара тIа тIом болабир. МоастагIчун пулеметаш сайцар. Окопашка чура хьалъара а баьнна, нохчаша шоашта баькккхача новкъа чухьилхар эрсий бIихой а.

Майрра, чехкка чу а хехка, Шерипова отрядо тIом барца цIеча тIемахой йоккха котало яьлар.

Дика а майра кIант ва хьо, Шерипов,— аьлар Сергос къоначча нохчочунга, тIом чакхбаьннaчул тIехьагI, из шийна тIавеча.

Шериповс къовсам лоаттабаь дола гIулакх дIатесса дитанзар, цо гIовттабаьча, эзараш болча нохчаша чакхдаькккхар из.

1920-ча шера 17 марте нохчий ЦIеча эскара отрядаша, Шолжа-гIали чурча болхлошца цхьана, Орджоникидзеси Кировс кулгал а деш, Шолжа-гIала деникинцех IоцIенъйир. Цу хана денз Советски а хинна дIаэттар нохчий мохк.

Х. ИСМАИЛОВ.

Хь Б. Муталиев

МоастагIчоа ка ца енна денош

Буро тIа Сименова цIагIара кIайбараша гобаь партизанаш мукъабоахаш дакъа лоацаш кхийттача топо мочхал дохадарах лер деха волча Эккаж-Къонгий юртарча Гагиев Ногарга Керамас дувц:

— Низ тIех хиларца кIайбараша Эккаж-Къонгий юрти СурхотIеи дIалаьцар, юртара боккхий нах, истий-бераш арадаьлар. Деникинцаш бахархой цIеноех цIераш етта болабелар. Оаха ткъаь пхиъ саго — царха наггахь саг мара хIанз дийна вац, — чIоагIо йир, юрта чу Iе, царех лата, нагахь эшаш болх хуле, цигга дала а дала, аьнна. Оаха совца лаьрхIа моттиг юрта маьждиг дар, хIана аьлча из, цкъа-дале, юрта юкъе а дар, шозлагI-дале, юрта чухьа доаллари арахьара тIадоагIари мимар тIа го йиш а яр. Маьждига чу Iеш долча тхона дукха гора, хIана аьлча тхо дар лакхача мимар тIара гонахь гIолла бIарг лохкаш. Мух дукха боацча цу дийнахьа, деникинцаша летадеча цIеной кIур нийсса сигал урагIа ухар. Сийсара шоайцига бийса йоаккхаш хиннача кIайчарна тIеххьа вордашца баьхка хIирий йовсараш яр гIалгIай цIеношкара коартолаш удаеш. Шаьра дагадоагIа сона цхьа сурат: Яндиев Бурдажа Алсабики сои вагIар маьждига юххе, боса йистте дагIача Экажев Пхьарий Мадакха цIенах доаллача кхий чу Iохайна. Коа тIа ваьлар къаракъаш меларах тов мо цIе бесаш дола ши хIире. Кхайканза баьхка «хьаьший» бовзаш санна, Мадаккхар жIалеш бирса Iаьхар царга. Царха цхьан хIиречо топ теха, цхьа жIали денна дIадаьлар.

Тха кулгаш царна маркъилгаш тIалаккха кIомлуш дар, хIаьта а, сатехар оаха, цар дIахо фуду хьажара духьа. Уж шиъ Мадаккхар цIагIа дIачуваьлар. Тхо, бIарг сийрдабаьккха, лерг ирдаь, фийла дагIар. Шаккъа а юхаараваьлар. Хьалхарчун керта тIа биъ ког бола истол латт, когаш урагIа а долаш, цу тIа гIажабедарий кхоъ гIайба улл; вокхан шинна а тIаьнкIал метта хIамаш йоахкар. Метта хIамаш тIаьн-кIал яьхкар, михьах йизаьча вира тара вар, ший мекъа теркар а тIехьа. ГIулакх дIахо сатоха йиш йолаш дацар, хIана аьлча уж шиъ шоай «фесаца» босах IочугIерташ вар; вордаш, хетаргахьа, — уж тхона гуча яцар, — арахьа боккхача кхерийна юхе латтийта хила мегар цар. Кулга оамалах дага а даьнна, цхьацанена цхьацца хургволаш уж шиъ вийкъа а вийкъаь, топаш ялийтар оаха царна. Сайна кхаьча еттача вирийна тара хиннар босах Iочукерча волавенна шаьра дагадоагIа сона, хIаьта истол керта тIа лаьттар а корта хьалха босаленгахьа Iочувежар.

Шоаш текхаьяча пахашкашка хьажжаь доастама а къе а хилар цу шин «баьречун» валар. Ше мо болча къахьегамхой коа тIа увтташ, цар пахашкаш ца удаеш сийлахьа ваьхача Экажев Мадакха шоллагIча жIале лийгаьчул тIехьагIа, тIера пахашкаш эттIаеш, дикка йирча ваькхар уж ши «баьри». Фос меттал, лерттIа дIабохка кхоккха эрша лаьтта а нийодаланзар доацча гIулакха ханаза баьхкача цу хьаьшашта».

Юрт йоагаш латт, эгIа а магIа а царна етташ тха новкъостий а ба. Хадданза мимар тIа ха деш цаI хулар тхох. Цкъа мимар тIара хабар дера, Вокзаленгахьара, Эккаж-къонгий юрта базар иллаьча а кхаьча, цхьа бIаь саг хила тоам болаш, моастагIчун эскар доагIа, аьнна. Маьждига чура ара адаьнна, боса дайлар тхо, хIаранена юкъе 3—4 сажен хила тоам болаш, юкъ а юташ. Тхо сага гуча дацар. Фо кхетийта шоай юрта юкъе арабаьлча мо, майрра боагIар кIайбараш. Эхь доацаш паргIата цар тIабахкаро а царна тIеххьа баьхкача хIирий йовсараша доастама удаеча пахашкаша а доагаш латтача юртахой цIеноша а дорхдаь дар тха дегаш, фухха а тхона дулургдолаш. Цу тIа а, тхо дада моттиг чIоагIа тха аьттув болаш а яр.

Цхьан командах тIамохкайир оаха топа маркъилгаш эхь дайна боагIача моастагIашта. Царех дукхагIбарий дакъий хIанз а уллаш болча боккхача сийнача кхерийна гонахьа дадийсар. Цхьабакъда, царех цхьабараш, жужакаш мо, байдда кIалхарбаьлар. Цар даьча хабарах хинна хургдар из, цул тIехьагIа 1—2 сахьат даьлча, йоккхийча топий пхорч деттадала даьлар Эккаж-къонгий юртарча маьждигах. Маьждига мимара бухь чубахийтар цкъа кхийттача йоккхача топа пхоно.

Цул тIехьагIа маьждига чура тха «фусам» ехар, тхо дIаса декъаделар тхоашта аьттув бол-болча моттигашка, моастагIашта дIахо а еттарна. ДукхагIа бараш Картоев Дебара Идига цIагIа сайцар.

...Цу деношка хиннача хIамаех дукха дувц Ногарга Керамас. ВIалла сатоха а цамогаш Iаткъаш дувц цо цу деношка моастагIех лом мо майра латаш Яндиев Бодажа Албик вер. Цо цIераш йоах, низаш цхьатарра деце а, деналаи къонахчулаи моастагIал тIех болаш, шоашта нийсденнача герзашца — топаца — тепчанца, бахьанца — белаца етташ, мамогга моастагIий боабеш хIаьта а юртара ца бовдаш, моастагIчун карах байна дуккха а кхал а маIа а нах. Царна юкъе а белгал воах цо цхьа шу хьалха наьсарен Буро чу гIалгIай мохк вIашагIкхийттача Ленина вайтаьча Орджоникидзега мехка хьалхара из тIаэцаш къамаьл даь вола, Эккаж-къонгий юртара ара ца а воалаш, деникински бандах латаш юрта чу вийна Муталиев Пхьарчий СаIийт.

Гагиев Керамас белгалбоах, моастагIчо юрт дIалаьцачул тIехьагIа юртара ара ца а боалаш, майра цунах лийтаь дуккха а нах: Алмазов Индарбехьажий Идрис, Евлоев Ханакхе Iовдарха, Альдиев Бате Iаддали Махьмади, Муталиев Жандара Iумар-хьажа, Чонкара ГIойсам, Аушев Осме Юсуп, Товмарзий МурцаIал, Цечоев Къоже Жамарза, Iузга Iаьлаха, Товбора Товмарза, Гагиев Тужий Дударкъа, Анцадоев Iаьла-хьажий Албаст, иштта кхы дуккха а бараш.

Тахан, Сийлахь-боккхача Октябра 40 шу дузача дийнахь дег чу царна баркал а яхаш, юха а юха а вайна духьал увтт цу сий долча къонахий сибаташ!

Из доккха иразъ да

Советски Iаьдал бахьан долаш торо хиннаи сога институте лаккхера дешар дийшаь а

яьннаи лор хила. ХIанз со сай республике лорий болх беш я. Къахьегамхошта дарбаш де йиш йолаш се хиларах чIоагIа дега тоам хулаш бу аз сай болх. Советски Iаьдала хана лоаман кхалсага Iилман массе а дакъе шерра хьайийлаи неIараш. МаIача наха нийсса бокъонаш а йолаш Советски Союзан гражданаш хиннаб царех. Из доккха ираз да.

М. МАЛЬСАГОВА, лор.

Октябра сийна дика къахьегараш

Шолжа-гIали тIарча мясокомбината къахьегамхоша доккхийча балха толамашца белгалдоаккх Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революцен 40-шу дузаш дола 7-гIа ноябра деза ди.

1957 шера 23 октябре 10 бетта йола паччахьалкхен план кхоачашъе аьнна Сийлахь боккхача Октябра сийна даь тIалацамаш кхоачашдарах; кхы дIахо а цар шоай балха овсарал чIоагIъяр а ловш баркал аларца телеграмма яйтар Шолжа-гIала тIарча Ленина цIерахча районни комитето мясокомбината коллективага.

Дуккха а ба мясокомбината къахьегамхошта юкъе, дика дакъа лацарца цIихаза бола вай нах а. Заводашка доахан чудолча базан заведующи вола Измаилов Абдул-Хьамид а, начальник цеха вола Таймасханов а, болхой бола кхалнахгIалгIай Долакова южарий а иштта кхы дукха а. Цар хIара бетта кхоачаш а тIеххоачаш а ю шоай балха нормаш.

Кхы а чIоагIагI къахьегаргда оаха, — йоах новкъоста Измаилов Абдул-Хьамида, — вай паччахьалкхе ирайсен кхьча паччахьалкхел йаьхегIи халитарна.

Новкъост Измаилов балха тIа ка йолаш хиларагI мясокомбината кулгалхоша сий дуцун. Абдул-Хьамид вай республика юха меттаоттаяльца йолча хана Алма-Атарча мясокомбинате хьай баш доаьча базе заведующи хиннав.

А. ДОДОВ.

Октябро кхалсага ираз деннад

Советски кхалсагата дукха дикаш кхачийтад Сийлахь-боккхача Октябро. Хьалха, паччахьа Iаьдал долча хана доллача хIаманна мутIахьа хила езаш лай яр кхалсаг. Советски Iаьдало маIача наха нийсса бокъонаш еннай хIанэ кхалсага.

Октябро кхалсага еннача бокъонех керттера бокъо я деша йиш йолаш из хилар. Юкъерча школера тIехдика дийшаь ялар со. ХIанз Шолжа-гIали тIарча нефтяной институте дешаш ягIа. ЧIоагIа безаме, гIулакхаца болаш тIаьйшар институто со а, со санна кхьбола нохчий-гIалгIай студенташ а.

Тахан сийлахь-боккхача Октябра 40 шу дузача дийнахь иразах диззаь долча сай дег

тIара баркал оал аз тхоашта ираз денна советски Iаьдал даькхача дашта, Советски Союзан Коммунистически партена.

ДИДИГОВА ДИБА,
нефтяной института студентка.

Коммунистически партес еча йоакхон мах баь варгвац

Даи нанен а денна се Iаминга волаш висача хана дIахорча сай вахара аз уйла йича, сона салоIам хулар советски Iадамашта хьалхалатта вай Коммунистически парти дагае-

хача. Со санна даи нанен денна диса бер-бо деша даха, сердадо эца йиш яцар хьалха царизм йолча хана. БIаькийча

наха ши-шийга чуоттаве, цунах Iу ве гIергаш йоакхо йора цун.

Сийлахь - воккхача В. И. Ленина бIаргаш хьадийла, сакхетам чу енача вай Россен болхлой классо царизман дукъ тIера дIа а кхесса, адамий бокъоний, къамий бокъонаш чийса инкъ дIакхецаргбоацаш хьалацар 1917 шера. Коммунистически партеси советски правительствоси ткъама кIал лацар миска нах.

Цхьаккха хIама ца эшаш, духьале, йоацаш дешаш хьа аьттув белар сона партес. Мехкдаьттан института 4-гIча курсе дешаш ва со хIанз. Къестта се дийша ваьлча, Iаьдало сайга хьаенна болх бизза хоачаш а беш, советски адамий хьал-торо тоаерна, коммунистически партена гIо дарна сай са а чиз а хкодергдаш аз.

Т. ГОРБАКОВ.

ГАЛАЕВ ХЬАСАН.

Шовзткъалагlа шу

Доакх аз тахан илли хьона,
Дунен адмий сийлахь цIай!
Шовзткъалагlа шу, Iа ях кхоана
Хургда вахар кхы а кIай.
Зама хийца вурийтлагlа шу!
Керда вахар бахьан долаш,
Латтаргда хьо адмий дегчу
Халкъашта хьай ираз телаш.
Революцес сибат хийца,
Ленина цу партес хьехаш,
Халкъа боахам шербеш хийцца,
Мохк хьабенаб тоалуш, хозлуш.
БIаьхий са мохк хьо ба тахан:
Миллиардаш ялташ хьа да.
Адамий из вахар кхоана,
Геттар кхы а хозагI хургда.
Дошув, аьшк, кIор, мехкадаьтта...
Еза даьхе, да хьа дукха.
Хьа заводаш йийбай шортта,
ТIехь-тIехь вахар айдеш лаккха.
Кхетам, дешар партес шердаьд,
Даькъал тIехье кхее лерхIаш.
Кхебаьб лораш, агрономаш,
Даьхен Iилма чIоагIа лакхдаьд.
Эрсе, узбек, гIалгIа, нохчо...
Цхьан цIен вежрий тахан хиннаб.
Езча партес — вай цу баьччо,
Уж доттагIал чIоагIдеш.
кхебаьб.
Коммунизман новкъа даьнна,
Боахам лакхбеш, цхьоагIо чIоагIъеш,
Ший низ лакхбеш хIара денна,
Дода халкъ гIа майрра боаккхаш.
Ираз, вахар, гIоздаьнна дог,
Майрра ювца эргалонаш,
БIарг ма кхоача боккха са мохк,
Ма бий тахан белаш, ловзаш.
Доакх аз тахан илли хьона,
Дунен адмий сийлахь цIай!
Шовзткъвагlа шу, Iа ях кхоана
Хурда вахара кхы а кIай.

Капитон Чахкиев

Шовзткъалагlча октябра цlайга

Даьхе,
балийха хьо яккха, аьнна,
нохч-гIалгIай а
дукха цIий мехкад.
Iаьржа бийса
хьона тIера яьнна
Тахан
Сийлахь шовзткъа шу дизад.
Хьайна тIерча балан
беза кхера
Ленина товгIаца лоалабеш,
Iа хьайиллай
коммунизман эра,
Парти я хьа
нийса баьччал деш.
Хьо са мехкал
низболаш цхьаькха
Лаьттан букъ тIа
кхь мохк болаш бац.
Хьона кхераме дац
Цхьаккха аькха.
Бокъо хьа я,
хоарцо хьо яц.
Капитала даьшца
нийсхо къувсаш,
ХIанз а
мукъабаланза ба нах.
Аз санна, хьо
тахан даькъал бувцаш
Фордал дехьа
миллионаш бах.
ТIема духьлар
машара хьа байракх
Бейолларгья
массе адамо.
Эшалурга фуд ца ховш,
из майра,
ДIачахкьяргья
маьлха ала мо.
Хьо, са Даьхе,
мукъаяккха, аьнна
Цlена цIий
са даьша мехкадаьд,
Iаьржа бийса
хьона тIераяьнна
Тахан
сийлахь шовзткъа шу дизад.
Сона карах
Iа фу даьннад яхе,
Аз хьо ювцаш
яьй илеех тов
Даькъал дувцаш,
ва са турпал Даьхе,
Iа хьалдотта
Коммунизман гIов.
ДуIан духьал
Уяттабаьб аз накха,
Хьо бахьан,
Бахьан долаш хьа сий.
Доа ца дарна
тхоашка кхаьча дакъа
тхоаш бахьан
Iа мехкадаь хьа цIий.

Республикан совнархоза промышленносто итт бетта йоагIа план кхоачашъяй

Нохч-ГIалгIай экономически административни района халкъан боахаман Совета а еррига республикан а промышленни предприятеи коллективаша толаме кхоачашду Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40-ча шера сийна тIаийца социалистически декхараш.

Ханал хьалха, 23 октябре, кхоачашъяьй итт бетта йоагIа валовай продукцен план. ТIехкхоачашъяьй мехкдаьтта дакхара, сийрда нефтепродукташ, авиадаьттаьш, фенол, ацетон даккхара, трикотаж, когий

гIирс арахецара, хьайбай даьтта даккхара план. Яр бутт чакхбоалаш арахийца хургъя итт миллионий мах бола продукци.

Республикан совнархоза предприятеша яр шу доладелча денз соахка кхы ханнарчул 200 миллион сом дукхагIа аракийцай промышленни продукци. Балха овсарал 1956 шера ийс беттаца нийсйича 10,4 проц. лаккхеннай.

Ийс бетта арахецача продукцен шийх дIабода мах лохбаргIа паччахьалкхен архач 40 миллион сом совгIа кхоадаь.

Доаркаш — южарий

«Ингушски» совхоза йоккхача Ачалкхерча отделене доаркаш ба Гагиева Мареми, Розеи, Асети яха южарий.

Укх шера дIабахача итт бетта, Сийлахь Октябран 40 шу дизара сийна яхье а этта цар яьккхай: Марема — 2.000 кг., Розас — 1894 кг., Асета — 1892 кг., шура хIара Iаттагара.

Южараша — доаркаша йоах:

— Тхоаш хьожаш дола доахан корнеплодаши, силоси, бардан кхыдола доаькарн хьувкхаш кхоаб оаха. Кхабар санна чIоагIа лоархIаме да, уж хан-ханахьа деттар а цIена лелабар а. Уж гIулакхаш дарца шура дукхагIа а лу, доахан цIенахи хозахи а хул.

ДIахо йодача хана а да тхо,— йоах южараша,— вай даьла IаьхиегIа хилийтарна кхы а дикагIа болх бергболаш.

Сурта тIа: Гагиева Мареми, Асети. **З. ДАУРБЕКОВ.**

Болх чlоагlагlа бергба вай

Советски мохк тахан шовзткъара боал. Сийлахьа а боккха а ба советски адамаша цу 40 шера таханега хьабена никъ. Ленински коммунистически партен хьалхленца вай адамаша геттара чIоагIа лоаттабаь къовсам бахьан долаш, цхьанна а хIамо бохоргбоаца низ а хинна дIаэттаб вай социалистически мохк.

Советски Iаьдал бахьан долаш къаьстта чIоагIа бокъо яьннай паччахьа хана нохч-гIалгIай дар мо тоIадаь даькача кагийча къамий. Политически, боахаман, культуран гIулакхашта цхьаккха а бокъо йоацаш дар вай къамаш. Цудухьа вIалла а тамашийна дац гражданска тIема шерашка нохч-гIалгIай Советски Iаьдала моастагIашта духьала шоай са ца кходеш чIоагIа латар.

Къаьстта белгалъяха дог доагIа культуран фронте Октябро вайна енна йоккхий бокъонаш. Воай меттала йоазув-дешар дацар вай. Вайна из делар Октябро. Вай хьахилар воай художественни литература. ГIалгIай къаман исторе чу эггара хьалха араяьнна пьесаш, стихаш, тахан шоашта вайгара баркал олаш, вай дегашка латтача Мальсагов Зоурбикеи Беков Темботеи кулгаща язъяь я. Хоза а дика а цар болаьяьь новкъа къахьегаш ираз долаш хьавоагIа со, форма къаман а йолаш чулоацам социализман а болаш дола вай литература дIахо дегIадоаладарна де йиш мел яр даь аьнна, ала йиш яц. ХIанз а кIезига ек вай меттала гражданскиIем тIа Советски Iаьдал бахьан байнарех, вай промышленносте, социалистически кхашка къахьегаман толамаш доахаш боахкарех йола керда стихаш, керда поэмаш. ХIанз а гIалгIай меттала цхьаккха роман яц, цхьаккха пьеса яц.

Цхьабакъда, уж хила деза, уж хург а да, хIана аьлча уж хилийтарна мел эша торо Октябро вайна енна, цхьанне а хIама дIайоаккхаргIоацаш, вай писателашка йолаш я.

Цудухьа болх чIоагIагIа бергба вай!

Хь.-Б. МУТАЛИЕВ.

ГIалгIа—механизатор

Мержоева Милихана 21-гIа шу да. ДиълагIа шу да Милихана сеяльцийла болх бу. Цу балха опыт йовзаш хиларца Милихана агротехникан бокъонаш (правилаш) дика кхоачаш а еш дIадувш дола фу дика дIадув. Гектара тIа дIаде доагIаш долча фун боарам лох ца болийташ лоаттабу Милихана.

Механизатор йолча Мержоева Милихана шин хана ши сеялка Iалашъю. Дийнахь ялат дIадера боарам 40 гектар болсеялка Iалашгlю. Дийнахь ялат Боков Башираца къонача Милихана. МагIалбикерча «Ингушски» совхозе трактористаца Боков Башираца. Къонача Милихана дIадийна ялаташ хьалха тIа а даьннад тIех дика а да.

Шийх лаьаца дуьц Милихана:

— Механизаторий балха яха кхераш яр со. Техникацара безам кот а баьнна тракторни бригаде балха яхар со казахстане йолаш. Цкъарачоа хало хилар сона. Цхьабакъда дукха хала хIама хиннадацар механизаторий балхаца. Эггара хьалха трактораштa тIехьа ювза машинаш Iомайр аз, цул тIехьагIа трактор а Iомайр аз. ХIанз трактор лелае хов со-

на. Трактористa декхараш хIанз сайга кхоачаш дулургдолаш санна хет сона.

ХIанз турахь дIаювш йола культураш ханал совгIа дIаювш да тхо. Тхоай толамаш Сийлахь боккхача Октябра 40 шу дизара сийна лаьрхIа даьха да тха.

Сурта тIа: Мержоева Милихан я шийн-сеялка тIа болх деш.

Ю. Свечкоров фото.
Е. Пдемысл ера текст.

Керда мехкдаьттан кlеж

Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизара цIайна ГIалаьмате дика къахьегамаш совгIат кийчдаь буров тохача Октябрьски конторерча мастера Дмитрий Саломатина бригадас. ГIойтIан - Корта яхача разведочни (мехкдаьтта лоахача) районе № 12 йола разведочни скважина график дикка хьалха а йоаккхаш, кIоарга буров теха яьлар яз. Тоххам бешна болаш мехкдаьттан кIеж йоалаелар. Итт миллиметр сомол долча турбилгах кхьчадулаш дени буси 100 тонн мехкдаьтта лу скважинас.

Кердача цlеношка чуховшар

МагIалбика районерча СогIапче яхача юрта чуIе цIеной делга даьржад. Ахчанцеи гIишлонний материалашцеи паччахьалкхено новкъостал бахьан долаш шийх дезара сиконца чаккдоал.

ХIанз цIеной деш болча гIалгIаша шоай балха тIа бахийтаб Сийлахь-боккхача Октябра 40 дузаш шера цIенолкийча чуховша гIерташ. ЦIеной даь баьннаргаш ду.

«Ингушски» совхоза болхло Цокиев Хази ший кердача цIеношка хIамаш чуххоьаш воалача хана дахар тхо из волча. Цо дийцар тхона:

— Совхозе кхаьнне бу оаха

болх: са сесага Лебаханеи, йишас Долатханеи, эзеи. Дика алапий доакх оаха. Хьалта а паччахьалкхено новкъостал а дича. ЦIенош дулургдацар тхоъа. ХIанз оаха цIенош а даьд цIена мебель а ийцай. Вай совхоза Даьхен 40 шу дизар деcдар а, кердача цIеношка чуховшар а цхьан дергдеш оаха. Тханцира дувалаш тха деза хьаьший хургда шо аьлар тхо гIа Цокиевс.

Цокиева цIеношта духхьал халдаь йисте доалаш латт кхы дукхха а цIенош. Берригаш а деза ди тIакхоачаш хургдаш цIеношка ховша кийчлуш ба.

Ю. Свечкоров сурт.

ЛЕНИНА ПАРТЕС КХЕВАЬ СОВЕТСКИ САГl

Советски сагI! Ма доккха маIан долаш ши дош да уж! Укх лаьттан букъа тIа цхьаккха чIегIилг яц уж дешаш ца ховзаш. Вай мехкал арахьа, дерригача дунен тIарча къахьегамхоша боккхача безамца, дегашта чIоагIа тоам хулаш оал уж ши дош: Советски сагI!

Шовзткъа шу даьннад кхы хьалхагIа цIаккха а хилаяза йола тайпа паччахьалкхе — социалистически паччахьалкхелла. Цу кIезигача ханна вIалла бовзаргбоацаш чIоагIа хувцабеннаб вай мохк. Советски сага низ кхоачаш долча кулго цу шерашкахь хьадьбаран дукха да керда городаш, бIарча индустриальни районаш, керда шахташ, машинаькъаш, каналаш. Цу шерашкахь Ленина Коммунистически партес керда тIехье — коммунизм хьаер — Советски сагI кхеваьв.

Нагахьа санна вай юха тIехьашкахь хьожие, нагахьа санна укх шовзткъа шера хьабена никъ вай дагалоаце вайна бIаргагургда, кердача, советски сага кхер мишта хилар, леладаьча къовсамаша цу дегI, денал, хьаькъал мишта чIоагIдир. Шаьрача новкъа тайжа йоагIача мишна бахьар санна хиннабац советски сага укх шовзткъа шера хьабена никъ. Хала ха яр из аьнна ах. Даа барзкъа тоъаш дацар. Заводаш йохаь яр. Юрта боахам хIалак хиннабар. Керда хьакхелача советски сага Даьхенаш шоашта тIегIулла йоккха укх шера массе оагIорахьара тIатеIаш моастагIашта хилийтар — йиттта капиталистически паччахьалкхе. Деникина, Колчака, Юденича, леладаь тIемаш. Царыцин. Перекоп. Вайна шайна дагадоагIа ГIалгIай мохк советски Iаьдала тIехьа хилар бахьан долаш Деникина бIуьва чийла яь урагIаяхийта Долакхаюрт, ТIой-юрт, Экажевкхий юрт, СурхотIе, воай Iаьдал — советски Iаьдал бахьан бIехача моастагIчох лаьрхIаш тIехьа хилар баьнна тIаьхааш баьна кIантий.

Къаьнарча Iаьдало ше леча дийнахь цхьаккха а хIама юхе дитанзар. Дерригга а советски сага ший кулгаца хьадье дезаш дар.

Дола иштта делар советски сага бахар. Хала дар цунна. Цхьабакъда, цхьаккха а моттиг хинназ, советски сагI халонех тIехьашка ваьккха.

Советски саг уж деш дар гIар-тата доацаш, со, аьнна, доккхал деш воацаш ду. Цхьабакъда, из иштта эшаш моттиг тIахча гIара советски сагIа турпалхо хул, нагахьа санна из Даьхенна эшаш дале ший са дIадала а кийча волаш.

МалагIа гIулакхаш да дерригача адамашта юкъе советски саг къаьста белгалвоаккхаш цох доахкараш?

Советски саг—цIаккха а сийле йоргIоаца къахьегамхо ва. Ше вахаш долчча шовзткъа шерачухь фу дисад цо из деш! Ше вахаш, ше кхоабаш, шийна низ тешаш дола ший лаьтта эргадаьккхад советски сага. Лаьттах мел доала беркат шийга, советски сагага кхоачаргдолаш хийцад цо из. Дуне кхеллача денз цхьанна метте хиннабац къахьегам советски хана санна сийдолаш, лоархIаш. Ший къахьегам иштта сий долаш баьр советски сага. Советски сага ший вахар тоаларна йоккхий заводаш, фабрикаш йишар — хало-оатто ца къовсаш дерригa дуне цецдоаккхаш болча сухалца цо уж хьалъяь дIаоттаийр. Советски сага гидростанцеш йишар — боккхача низаца акха аргIаш ший доагIа хиш юха а сецадеш, цо уж Iоехкар. Советски сага лайра цIаккха а уж ца хиннача метте шера фордаш хилар — уж Iоэттар. БIаь шерашкахь луш пайда боацаш ери даьдача мехкех дийбача ялатий кхаш даь, сомий бешамаш яьр советски саг ва.

Советски саг — сийлахь-вокха патриот ва. Цун цхьаккха а хIама дац ший Даьй-мехкал дезагIа. Ший Даьхе бахьан долаш, из йохае гIерташ, тIаргIертача моастагIашца шоаза ГIалаьмате боккха, лира, дуккхача шерашка бIаьхлуш тIемаш ботаьб советски сага. Цу шиннара а тIем тIа тоттавалар советски сага. Советски саг вецарий ерригга Европа унзаръяьккха

хьийзача германски фашизман букъа тIехк кагъяр, фашизмо къамаргаш Iаийдаь садикъа даьккхача Европе даха а дуккхача къамашта кортмукъале еннар, дерригга къахьегама дуне сийрдадоаккхаш, фашизман бIена тIа — рейхстага тIа — цIе байракх урагIа хьийтар! Вар. Уж дерригаш а даьр Советски Саг вар!

Советски саг — тешаме мел баред тешамегIа новкъост ва. Цу деша вIалла шек ца доалаш тешал дергда Китай мехка, Польше, Румыне, Болгаре, Чехословаке, Венгре, Албане дахача кортмукъа къамаша, хIана аьлча, цу къамашта халла ди тIаэттача хана, нанас ваьча вешийга санна, царга кулг кховдадаьр, уж нийсача новкъа хьежабаьр советски саг вар.

Советски саг — **адамаш дезаш, дог-уйла цIена долаш, камарша ва.** Из дика ховш ба боккхача ХIиндий мехка, Италe, Венгре, иштта шера мехкашка баха къахьегамхой, хIана аьлча, царна хало тIа масаза кхоач цIенача дегаца царна тух-сискал дехьаш, царга накъа воалаш хиннар советски саг вар.

Советски саг — сийлахь-вокха машархо ва. Советски сага багара эггара хьалха ардаьннача дешаш дош да машар, яхар. Ше даьккхача укх шовзткъа шера чухь советски сага Даьхе яхача деша уллув лоаттаду **машар** яха дош. ДахаргIа мийла ираза — машара — байрах лелаер, бакъдар кхайкадер советски саг хилар дунен массайолча миIинге ховш, бокъонца болча дунен дьааша — къахьегамхоша къахьегамхоша къоалабадь хьайица ва.

Диннза хиннар эггара хьалха хьадер, боахаманна, Iилманна нийсхонца ваха безам болаш мел волчун ираз дола кхолаш воалар советски саг ва. Хила хьакъ долаш кура ба ше тоадаьча ший лаьтта советски сагo боаха тIа — ший кулгаща сийнаш иразах диззаь дола вахар кхоллаш воал из. Вай даьша фаьлгаца вийцаьча турпалхо тара ва советски саг: цун ког кхаьчача метте — мелача машаргша сомий бешамаш, маьлха эIанараша къегаш йоккхий городаш увтт, цо кулг хьекхача — долха хиш юхасовц, нагахь санна из эшаш дале — бIарг ма кхоачача шера фордаш хьалдаьд, цо кулг лоастадича — лакха лоамаш дIа-са доал.

Советски саг иттта низ кхоаниз кхеваьв Советски Союзан Коммунистически партес, советски Iаьдало.

Сийле хийла Советски Союзан Коммунистически партен — Октябрьски революцен баьччан. Коммунизм хьалъярна дегаш урувттадеш а, из IаьшагIехкаш а йолча партен!

Даькъала хийла къахьегамхой депутатий Советаш — вай мехкарча Iаьдала бокъонда йола адамий органаш! Даькъала хийла социалистически демократи!

ОСМИЕВ.

Сийлахь-боккха Октябри мехкашта юкъера болхлой барт-цхоагIои

Капитализм йоха йолаялара а, керда социалистически общество йолаялара а зама хьайийлача Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизара деза ди-адамий историн деза ди тIаккхоачаш латт. Октябро а вай мехка эттача кердача обществос а деннача дикагIа дарех цаI да мехкашта юкъера къахьегамхой барт-цхьоагIо, пролетарски интернационализм.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хилалехь дукха хьалхах денз мехкашта юкъерча барт-цхьоагIон дика хьокхамаш гойтад болхлой боламо. Ховш да, массала, хIама ца эшшаш бIаь шу хьалха, Америке граждански тIом болча хана, Англен—Францен кхерам хьайнача хана, британски островай пролетареш Авраама Линкольна правительство лорае гIайттар. Цу гIоттамо интервенци елга дохадир. Из белгалдеш I Интернационала — мехкашта юкъерча товариществон учредительни манифесте К. Маркса йоахар: «Атлантически океана цу оагIорахь лоал кIоаргде а из дIадоаржаде а лерхIаш еш хиннача крестови походе кхерамах Европа кIалхара яьккхар доалдеча классай хьакъал дацар, Европа цох кIалхара яьккхар Англен болхлой класс доалдерий хьаьрбалара духьал оттар дар».

Массехк шу дьалча, цхьоалагIча Интернационала Генеральни совето кхайкадарах болхлой классан дизза дола интернационализм дуккхача наьха Парижерча Коммунаца барт цаI болаш хиларца гучадьаьлар. ХIаьта, дахача бIаьшеран дезткъалагIа шераш йисте доалаш дукхача мехкий пролетараша шоаш американски болхлоша балха ди 8 сахьатага кхоачаш лоацдара тIехьа лозттабеча къовсамца цхьа барт болаш хилар дIахьекхар. 1886 шера Чикагорча стачкан цIела керчабеш боабьча турпалий сийна ЦхьоалагIа май мехкашта юкъерча пролетарий барт-цхьоагIон деза ди хилда аьнна дIакхайкадир.

Сийлахь-боккха Октябрь хинначул тIехьагI мехкашта юкъерча болхлой барт-цхьоагIон марксистски-ленински принципаш чIоагIа дегIаяхкай. Болхлойи ахархойи Советски пачхьалкхе хьахилар овлаш тIара хийцар дерригача дунен гIулакхаш. Октябро дьахараш, цIерца а турца советски кьона Республика хIалакъе гIийртача империалистий интервентех вай мехкарча болхлой классо лорадарца цо шии патриотически декхар кхоачаш дар хинна ца Iеш, цо шии интернациональни декхар кхоачаш делга а дар, хIана аьлча, дунен тIа эггара хьалха социалистически пачхьалкхе хьаяр дунен пролетариата карагIдьаннар дар.

Пролетарски интернационализман белгал дахна дика цуьнан хьахьехлар капиталистически мехкий къахьегамхоша октябран хьалхарчу шерашка. Империалисташа цар реформистски Советски мехка болхлой класс дIахьовсаре гIертарш деха дIадьлар. Дуьнен тIарча болхлой классо Россе хинна социалистически революци шии дулхах—цIех дола гIулакх санна шии берригача низаца лораде дезаш лаьрхIар. Ленина яздора: «Дерригача дунен болхлоша, моллагIча мехка уж бахе а, моаршал хетт вайга, лерхI вай, империалистически дуне вIашагIдувзаш болча бувзамий аьшка чIовгаш, империалистий бIеха договораш, империалистий гIабаш дохадарах, кортамукъал йоккхаш Iалальмате доккхий хатараш хиннадале а, вай кортамукъа даларах, империалисташа гIаьрщдеш йохаяь, яле а вай социалистически республика йолаш хиларах, вай империалистий тIема юкъера довларах, дерригача дунена хьалхашка машара, социализман байракх вай хьалъайярах дерригача дунен болхлой Iалальмате чIоагIа гIадбаха ба». (Соч., т. 28, оагIув 47).

Дунен тIарча къахьегамхой барт-цхьоагIо къьтта гучаяьлар 1918—1920 шерашка интервенци эттача хана.

«Кулгаш дIадаха советски Россена тIара» яха лозунг цу шерашка тIема кхайкарал а хинна дIаэттар тайп-тайпарча мехкий пролетараштта. Советски наха дагадоагIа, цар цIаккха диц а дергдац доазол дехьарча шоай доттагIаша шоашта даь новкъостал.

1920-ча шера Лондонски докераша интервентий эскараштa герз тIадотта тиганзар. Берригача мехка къахьегамхоша иштта советски Республикана новкъостал хургдола гIулакхаш доладарах, английски правительство ше дIахо яхьа кийчъяьча антисоветски интервенцен планаш йоха ца йича яланзар. Английски болхлой классо советски къахьегамхошцара из барт-цхьоагIо пролетарски интернационализман йоккха котало яр.

Советски Республикан болхлой классаца дIаболабеннача цу барт-цхьоагIон боламо Францен, Германен, ВIашагIкхийттача Штатий, Итален, Испанен, Югославен, Австрен къахьегамхой чулаьцар.

1919-ча шера 12 январе Рима къахьегама Палатас Итали антисоветски интервенцех дIакхетара духьал митинг йир. 1 май берригача мехка гIолла чакхъяьлар «Россера Итален салтий цIабехаш» йола къахьегамхой митингаш. Итален болхлоша железнодорожникаша герз тIадола поездаш сецайора, Россе тIом беш хиннача кIайгвардейцаштеи интервенташтеи эша герз, даарий товараш, иштта кхьдар а тIаувзалга дохадора. Социалистически партен «Аванти» яхача газето яздора: «тхо тхоай эрсий новкъосташа лоаттабеча къовсама новкъостал де кийча да... Яхийла Эрсий Советий Республика! Дахалда къахьегама интернационал!»

Итален болхлой классо дукхача шии гIулакхаща эггара хьалхагIа хьахиннача Советий Республикацара шии кIоарга безам, пролетарски интернационализманна ше мутIахьа хилар хьахьекхар.

1919 шера США Портлэнда моряшаши докерашеи американски империалисташа эрсий кIайгвардейцашта дохьийташ хинна герз тIадотта тиганзар. Цар даьр дир США-н кхыча порташкарча моряшаша а.

Къонача Советски пачхьалкхенна духьал еча интервенце дакъа лаца аьнна Iаьржача форда тIа бахийтача французски моряшаша восстани йир.

Къонача Советски Республикаца шоай бола кIоарга безам шоашта кулуча гIо-новкъосталца дIахьекхар Югославен Болгарен, Испанен, капиталистически кхыча мехкий а болхлой классо.

Историна ховш дац дунен болхлой классо империалистически паччахьалхенаша къонача Советски Республикина духьал гевзаца кийчьнаш интервенци гIоттаяьча шерашка санна дола барт-цхьоагIо хьовхамаш. Дуьнен болхлой класса шии советский доттагIий тешамера соьовшнш хилар. В. И. Ленина Советий IV Берригсовен Чрезвычайни съезде йоахар: «Из союзник къайлагIа вах, дерригача империалистически мехкашка а долаш долча тIема- каторган набахтен хьалашка вах из, цхьабакъда цунна вай довза а довз, вай гIулакх цо кхета а ду». (Соч., т. 27. оагIув 163). Граждански тIоми интервенции хинна яьнначул тIехьагI, советски халкъ маьрша къахьегаш, шоай боахам хьалбе доладелар. Социализм хьалъеш доахача толамех дола бакъдар доазол дехьарча вай доттагIех ложкъаде, вай мехкара къахьегамхой царех къоастабе, империалисташа советски Республикана «аьшка кхоллар» елла го бир. Советски Союза Коммунистически партен сийдолча гIулакхаша, Октябрьски революци шии байракха вIал котьяьнна йола марксизман-ленинизман дийнача идеяша дог урауавттадара капиталистически мехкий болхлой классан авангарда — вежарашка йолча коммунистически партейн денал долча болхлой профсоюзийн. Советски наха шоай кулгаща хьадеча кердача дуненах долча бакъдолчо ше къахьегамхошта бIарга ца дойта капиталисташа яь духьаленаш йохаеш, тайп-тайпарча наькъаща дерригача дунен къахьегамхой дегашка кхоачар. Социалистически пачхьалкхен хIара толамо котбала цар лоаттабеча къовсаман лоIам чIоагIбора, шоай гIулакх тешам болийтар. Дунен шин тIема юкъера ха дерригa дунен болхлой барт-цхьоагIо, пролетарски интернационализман массаз котьювла идеяш дегIаухаш, чIоагIлуш хинна ха яр. Дуьнен тIа мел болча къйахьегамхошта Советски пачхьалкхенах бIаргагора социализман, машара кортамукъален, халкъо шийна ше доалде йиш йола низ кхоача чIоагIале.

Иштта йола уйлаш цIакхухьар вай мехката хьажа ухаш хиннача бIаьш йолча болхлой делегацеша. Царха эггара хьалха енар граждански тIема интервенци сихьеннача хана. 1920 шу долалуш Москве ена английски делегаци яр. Дунен шоллагIа тIом болалуш бIаьннел дукхагI болхлой делегаци хилар Советски Союзе. ТIом сецачул тIехьагIарча итт шера 259 болхлой делегаци хилар вай мехка. Вай социалистически пачхьалкхен сий, цун мехкашта юкъера бувзамаш дегIадар дIахьокха кхы фу эш?

Фашизмах мукъадовла фашизмана духьал лоаттабаьча сийлахь боккхача тIема тIа а из йисте баьнначул тIехьагI а Советски Союза лоархIам Iалальмате чIоагIа дегIабенаб. Дунен тIарча болхлой классана а дерригача адамашта а хьалхашка ше ца хаддаш, мабоагIара империалистически агрессена, колониализмана духьал, дерригача дунен тIа машар оттабе дагахь лоаттабеча къовсамца шии интернациональни декхар сий долаш кхоачашду вай мехко.

Дунен шоллагIа тIом хилараххи фашизм йохаярахи дувзаденна дунен тIара хьал шии овлан тIара хувцаделар. ДегIадаьхкад пролетарски интернационализман теори а практика а. Нагахь санна тIом хилалехь хьалхагI дунен тIарча болхлой классан къаьст-къаьсттача отрядаша шоайла вIашии хьалкхабардувцаш хиннадале, цу отрядий дунен тIа цаI мара йоацача социалистически пачхьалкхенцарча бартцхьоагIонах дувцаш хиннадале, хIаьта хIанз социализм цхьан мехка хинна ца Iеш, дукхача мехкашка хьалъеш хиларо историн чухь оттаду цу мехкашта юкъера керда юкъаметтигаш йолаяра декхар. Дунен тIарча къахьегамхой барт-цхьоагIан марксизман-ленинизман сийлахь — доккха кхайкарал социализм хьакъярна тIехь къувсаш латтача социалистически пачхьалкхений цхьоагIонца да. ХIанз дунен тIарча империалистически реакцес социализман лагера духьал кьамат йоацаш чIоагIа «шийла тIом» латтабеш хана, дерриге мехкашта къахьегамхой декхар да шоашта социализман бартцхьоагIонца чIоагIъяр, социализм хьалъеча халкъаша дьахараш лорадар.

Деррига дунен халкъаш хIара гIа массаз боакхх дукхагI теш дунен къахьегамхой барт-цхьоагIан идеяш, пролетарски интернационализман идеяш котьярг хиларах. Из иштта хиларах тешам болийт, 1956-ча шера гурахьа хинна Венгрера контрреволюционерий мятеж Советски Союзо новкъостал а деш венгерски халкъо, йохаеш хиннача, халкъий барт-цхьоагIон боламо, Юхерча Малхбоален халкъаша колониализмана духьал лоаттабу турпалера къовсам масса долча мехкашкарча къахьегамхоша хьаллацаро.

Пролетарски интернационализман принципаш вахаро бакъдаь да. Цу принципашта тешаме хилар—марксизмана-ленинизмана, сийлахь-боккхача Октябра гIулакха тешаме хилар да.

Д. МОНИН.

Первомайски района ший МТС хила еза

Колхозашка мел дола механически балхаш МТС-ша леладеш да. Цул совнагIа, дукхагIа долча дакъе МТС-а болхлоша гIулакхаш ду колхозашкарча балхашта.

Первомайски районни организацеша доал де йиш йолаш МТС районе ца хилар бахьан долаш дукха балхаш кIалдисад цу районе. Первомайски районерча колхозашта гIулакх де декхарийла яь я Сунженски района ГIажий-юртара МТС. Цу МТС дирекцес хан-ханнахьа ший болхлой, къаьстта агрономаш, зоотехникаш ахийтабац колхозашка, цигара кхоачамбоацараш гучадаьхадац, МТС-а советашка колхозашкарча балхий хьакъехьа вопросаш увттаяьяц, колхозашта эшэшача хана тракторaш а кхыйола машинаш а хилийтаяц.

ГIажий-юртарча МТС-о колхоза яйта коартолаш йоаха СКГ яха машина вIаштIехьа ца хилар бахьан долаш ханнахьа чу ца-эцаш йисар коартолаш. ХьажкIаш чуэцарна цу МТС-о Шин-аргIа юкъе яхийта хьажкIаш йоаха комбайнаш го баккха йиш йоацаш дIайигтача тайпара латташ я. МТС-а дирекцес колхозашта луш йола техника елар алийта мара, колхозана хайреи пайдеи хулдалар аьнна лац, хIана аьлча тишеи, ехаи, балха пайдана йоацаши хул из.

— Тхоай районерча колхозашка балхаш лаьгI а даь, шун колхозашта гIулакхаш де йиш яц тхога, — оал МТС директоро шийгара партийни декхар районни болхлочо дIадийхача.

«Шуни тхаи» яха юкъаметтиг дIа а яьккха, МТС-а дирекцес доаггIача тайпара, ший де йиш йола, партийнии советскии органана ше декхарийла яь дола новкъостал Первомайски районерча колхозашта даь хиннаналаде хIанз санна кIалдиса а доацаш, дуккха а тоаденна гIа хургдар колхозашкара балхаш.

МТС-а болхлой бIарг локхаш хиннабаларе Iанга кхоачаш дIайха отараш кийчдаь хургдар хьайбашта. МТС-о силос хьокха комбайн ца ялар бахьан долаш моша хьажкIаш йоахка гIадамаш кулгашца хьакха дийзар. Уж хьекха а аьта а даьнна кIоагаш чу дохкале докъадаларгахьа дийрзар, хIаьта цхьадола кIоагаш даьсса а силосах хьал ца дузаш а латтийсар.

Дукха а да Первомайски районерча колхозашка МТС-а аппарато динза диса гIулакхаш. МТС-а администрацес ший декхараш харцахьа кхетадарагI тоъал зе хиннад колхозашта а паччахьалкхенна а. Сунженски райком а райисполком а дукха сатата йоацаш хилар МТС-а администрацес хьалхарча аргIанцара паччахьалкхен декхараш кхоачаш ца деш дитарагI.

Кхы дIахо сатоха йиш йолаш дац ГIажий-юртарча МТС-а гIулакхех тийша Первомайски районерча колхозий юртбоахама балхаш дутилга. Кхы тIехьа ца тетташ сухал бе беза хьатIаэттача 1957 — 1958-ча боахама шера, Сунженски районата дехаре аха езаргйоацаш, Первомайски районе автотракторни парк йиллар. Укх шера тIалаташ керда даха мегаргаргдац тIадоатIачо шера.

А. ПЛИЕВ.
(«Сердалон» соб. корр.).

Чехословацки Республика. Дукха ха йоацаш Праге езъяь хьайийлар «Коталоний 40 шу» яха выставка. Цига да СССР-е социализм хьалъяра толамаши, Советски Союзаи Чехословакенеи юкъера гIулакхаш дувцача историни сурташ а документаш а.

Сурта тIа: Нах выставкага хьожаш боахк.

Румынски Халкъан Республика. Гуйра тIакхаьчача денз городерча базарашка шоргта керда овогдаши, сомаши баьца даараши кхухьаш латт.

Сурта тIа: Бухаресте, 28 марта цIерагIча базар тIа.

Советски Iилма дунен тIа тIех дола Iилма да

Iилманна а техниканна а карагIдаьннаращца Iалальмате йIаьхий я вай зама. Денгарa денга фаьлгица ювца а хазанза йола, Iаламан къайленаш гуча йоаха, Iаламан низаш карадерзадеш йола тамаше говзалаш арайоах Iилманои техникои.

Капиталистически дунен тIа санна, цу говзалех тIема кийчо е пайда ийбе гIерташ бац вай мохк, советски нах. Iилманна а техниканна а карагIдаьннарех сага вахар тоаде, сага культура лаккхъе махулла пайда ийбу вай мехка.

Атомни энергех чIоагIа пайда эц вай мехка промышленносте, юрта боахаме, медицине, Iилма а техника а дегIадоаладу цунца.

Iилман а техникан а говзал капиталистически мехкашка капиталисташта бе йоал, къахьегача сага вахар тоадар дагадоацача цар, наьха вахар тоадарна цу говзалах пайда эца уйла яц.

Махулла саг дукхагIа воацавелгеи шоай пайдаш совдоахалгеи мара кхы уйла яц цар.

Iилма а техника а дегIадара хьакъехь шоаш дунен тIа мел долча мехкел тIех лерхIаш яр Американ ВIашагIтеха Шташ. Йоккха курал йора цар цхьан хана атомни энерги шоаш мара яц яхаш. Дерригача дуненна дувцар цар говзалца хьаяь Лаьттан спутник шоаш ю яхаш. МассагIа дувцар цар шоаш хоастабеш.

Цхьабакъда, даьссача хабараша нах дукха Iехабергбац. КарагIдаьннараша мара тешабац нах.

Американ ВIашагIтехача Штаташа е лерхIаш хинначул йоккхагIа а йолаш йола говзалца хьаяь Лаьттан спутник урагIаяхийта дIахийцар вай мехко. Деррига дуне цецдаьккхар дIаяхача дукхача адамий тIехьенашта де дага доаллаш хинна из тамаше хIама вай советски Iилманна карагIадаларо.

Духхьал укх цхьан 1957 шера Советски Союзо араяьккхай дунен тIа эггара низ болашах йола атомни частиций ускоритель, нах дIа-юха кхувла «ТУ-104», «ТУ-114» яха реактивни самолеташ, континенташта юкъера баллистически ракета, говзалца хьаяь Лаьттан ши спутник.

Уж дерригаш а дунен тIа эггара хьалха вай мехка хьадаьд.

Шоаш кхо ца беш, ден а бус а Iилмахоша — механикаша, математикаша, физикаша, астрономаша, радиотехникаша, иштта лакха квалификаци йолча болхлоша а хьийгача къих хьахинна да царех хIара дар.

3 ноябре урагIаяхийта дIахийцача шоллагIча спутникаца я: Iилман аппаратура чуйола контейнер, маьлха ультрафиолетовиа рентгеновски а зIанараш Iомаю аппаратура, космически зIанараш Iомаю аппаратура, температура а давлени а Iомаю аппаратура, космически пространствера хьалаш дийнача хIамашта мишта Iадкъаш да Iомаде йиш хулийтаргйола, герметически къайла, жIали чудола контейнер (жIалена эша даар а фо а чудолаш), Iилман лоархIамаш Лаьтта Iочутеддола измерительни аппаратура, шиъ радиопередатчик, хиланза яргйоацача электроэнерген кхоачамаш. Цу спутника дозал 508,3 кг. я. 1500 км. лакха лел из.

1918-ча шера халкъа боахаман Советий 1-ча съезде ше къамаьл деш В. И. Ленина аьлар: «...духхьал социализмо мара Iилма мукъадоаккхаргдац буржуазни наькъех, из буржуазес капитала лоал лоаттадеш хиларах, духхьал шоашта болча пайдан хьашташта капиталисташа из лоал лоаттадеш хиларах».

Ленина цу дешаша жоп лургда Советски Союза дунен эггара хьалха говзалца хьаяь Лаьттан спутник урагIа яхийта дIахеца карагIа миштадаьннад яхача хаттара.

Кортамукъа баьннача адамий къахьегамо, хьаькъало уж йиц еш йола, кхы а йоккхагIа йола тамашенаш гойтаргъя вайна.

Ю. ЧАХКИЕВ.

Советски Iаьдал даьннача 40 шера республикера адамий образовани

Дуккха миллионаш дола Советски адамаш, демократен мехкий къахьегамхой, деррига хьалхалатташ а прогрессивни а дола адамаш дездеш да Октябрьски социалистически революцен 40 шу дизар, паччахьа самодержавели буржуазни - помещикий строяли толарца дола шоай сийлахь-доккхача цIайна доаггIача тайпара а накъа дахар. Сийлахьбоккхача Октябра сийна шера яьржай вай берригача боккхача даьй-мехка социалистически яхь.

Боахамаии культураии дерригача балхаш тIа керда толамаш дахарца чIоагIа дезду советски наха из цIай.

Советски Iаьдал латтача шовзткъа шерачохь промышленность, юртбоахам, культура дегIайоалаяра балха тIа доккхий толамаш даьхад Нохч-ГIалгIай республикас.

Кхы тайпа гIулакх дар Октябрьски революци хилалехьа. Шин Iазапа кIал латтар нохчийи гIалгIайи-эрсий царизмаи моттигерча феодалийи Iазапашта кIал.

Шин процентал кIезигагIа бар нохчийи гIалгIайи дийша нах, уж а моллаши кулакаши а бар, хIаьта ахархой берригаш а дешанза бар. Цхьаккха а йиIиг яцар дешаш.

Нохчий боккхийча наха дувц: — «Сийлахь-йоккха Октябрьски революци хилалехьа хIама ца гуш, боадоне дахар тхо... Мах а бенна каьхат дешийтара духьа дийша саг лехаш Баьной-юртара 20 км. Новре ухар».

Нохчаштеи гIалгIаштеи ехка, уж санна кхыйолча йоккхийча Веданеи, Наьсерен-Вагзалеи, юрташкеи юххьанцара лоаман пхи школа мара яцар. Берригаш а цу школашка деша баьгIараш 206 саг мара вацар.

1916 шера нохчашкеи гIалгIашкеи дешийтарна сага цхьаьцца эппаз мара доадацар паччахьа правительствос. Iарбий духовни школаш — дьна чIоагIаленаш йола хьужаренаш хьалъеш а юзаш а латтар. Берашка наьна-мотт ца Iомабайташ, бераштa ца ховш болча Iарбий меттала дар цигара дешар.

Сийлахь - йоккхача Октябрьски революцес къамий Iазап дIа а даьккха, Советски Союзерча дерригача адамашта шишший къаман автономи елар.

Советски Союзерча кхыча адамашца цхьана дешара гIулакха йоккхий коталонаш яьхай Нохч-ГIалгIай республикас 40 шерачохь.

ХIанз хIара юрта йолаш я юххьанцара а ворхI шерара а школаш, хIаьта йоккхагIча юрташка юкъера школаш а я.

Масала, Октябрьски революци хилалехьа юххьанцара школа мара ца хиннача Ведана общи образовани луш йолча юкъера школа, йиIигашта юкъера школа-интернат, хьуна йистера дарбан школа-интернат я. Хьехама Iалашо (барцкъа, копий гIирс, даар, дешар) еррига а паччахьалкхен бюджета чотах я.

Республике хьайийлай 1200 моттиг йолаш ворхI школа-интернат, лоаман мехкараштa йола юкъера школа-интернат, хьуна йистера дарбан ши школа-интернат. Паччахьалкхен бюджета чоташ бераш Iалашдеш йола республикански школаш-интернаташ хьайийлай бIаргаш дайна, къора-меттаза, хьаькъала тIехьадисача бераштa.

Ерригача республике хьайийлай 350-нел совгIа школа. Царех 80 эзарнел совгI бер деша дагIаш йола бIаьннел совгI ворхI шерареи 90-нел совгI итт шерареи школаш я.

Школашта таьнна дахача берашта интернаташ ехкай ворхI шерарчеи итт шерарчеи школашка.

Республикерча школашка верригаш а пхи эзар гаргга хьехархо ва. Царех дукхагIа бараш юкъереи лакхехьареи обрабовани йолаш ба, паччахьа Iаьдал долча хана нохчехи гIалгIайхи итт гаргга хьехархо мара ца хиннача метте.

Берригача хьехархоех 8 саг РСФСР школан заслуженни хьехархочун звани йолаш ва. Царех ба Филонова Мария Федоровна, Демиденко Мария Ивановна, Абраменко Яков Григорьевич, Минаева Капитолина Павловна а шоай деррига вахар берашта хьехара а кхетора а дIаденна бола кхы дуккха бараш а.

«Адамий образованен отличник» яха значекаш, совгIата енна 98 саг ва, Орденаши медалаши енна 322 саг ва.

Дукха ба гIалгIайи нохчийи институташ, университеташ, аспирантураш яьха, Iилмай говзалаш йолаш. Новкъ. Дешериев Деширий Юнус — филологически Iилмай доктори профессори а волаш, СССР Iилмай Академен метташ Iомадеча института директора заместителалла болх беш ва, новкъ. Мальсагов Дахий Дошалкъа — филологически Iилмай кандидати доценти а волаш, историни, меттайи, литературани Iилма - тохкама института директоралла болх беш ва, новкъ. Шамсадов Муса — Казахски паччахьалкхен университета доцент ва, новкъ. Джамалханов Зайнди — лингвист а Нохч-ГIалгIай Iилма-тохкама института Iилман болхло а ва, новкъ. Мальсагова ТIоантIий Тамара — историн Iилмай кандидати доценти а йолаш, Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен пединституте преподавателалла болх беш я.

Республикерча школашкеи адамий образованен органашкеи балхаш деш 300-нел совгI нохчои гIалгIаи ва. Царца ба республикански адамий образованен отдела инспекторалла балхаш деш бола Ибрагимов Нажмуддини Наурбиев Зураби, хьехархой говзал совйоаккхача институте балхаш деш бола С. Е. Гойсултанови Боров ХажаIумара Лубаи.

Долаков Индриса Фатимеи Узуев Юсупа Резедаи Нохч-ГIалгIай педучилище преподавателалла балхаш деш ба.

РайОНО заведующеш болаш 6 саги школай директораш болаш 16 саги ва нохчийи гIалгIайи.

Партеси правительствоси ахча кхо ца деш йоакхо ю бераштa хьехам балarнеи царга дешийтарнеи. Вай республике дешара гIулакхa укх шера хьахийцад 100 млн сом. Школаши берий бешамаши (детсадаш) хьалъярна хьахийцад 15,5 миллион сом.

Вай республике хIанз йолаш я шиъ лаккхехьара дешара заведени (мехкдаьттани педагогически институташ), юртбоахаман, доахаий лорий, мехкдаьттан, статистически, кооперативни техникумаш, педагогически училище, лорий школа. Юхаметтаоттаяь новкъ. Мальсагов Дошалкъас кулгалдеш йола историн, меттай, литературан Iилма-тохкама институт.

Советски берашта хьалъеш латт сов хоза тоам болаш школаш, бешамаш, школаш-интернаташ, хьалъеш я санатореш, салоIа моттигаш, пионерски лагераш, туристий станцеш.

Берaштеи кагийча нахаи арахийца хоза книжкаши иллеши да. Царца арахийцад вай баьччеи хьехархои хиннача В. И. Ленинах лаьца Iаламате сакъердаме дукха книжкаш. Царех дукхагIа дараш нохчийи гIалгIайи меттала доахаш латт.

Уж деррига дика хIамаш хьахиннад Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци бахьан долаш, сийлахь-доккха эрсий къами цун хьалхалатта Iилма, техника, культуреи бахьан долаш, Советски Союза дерригача къамий вошали доттагIали бахьан долаш.

Форма къаман а йолаш чулоацам социалистически а болаш йола культура тоаярна коммунистически партес хIара денна еча йоакхонах хьабаьнна пайда ба из долла хIама.

Адамий образованен болхлоша, адамий хьехархоша, школай болхлоша, берий учреждений кулгалхоша а воспитателаша а шоай балхаш тоадарца шоаш хьахьокха а беза чIоагIгIа политически кхетам болаш, унахцIена, гIорабаьнна бола коммунистически общество оттаергйола нах Iомабареи царна хьехареи гIулакхa Октябра 40 шу дизара сийдолча денга кердача толамашта бахка а беза.

Нохч-ГIалгIай АССР Оргкомитетерча адамий Образованен отдела заведующи Г. ЦЫГАНКОВ.

РЕДКОЛЛЕГИ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны: редактора 2-07-01, отдела партийной жизни 2-41-23, отдел экономики 2-25-72, корректорской — 2-30-91.
СФ02533
11-ча августа 1918-ча шера цIерагI йола типографи.
Заказ № 7647.